

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ВИВЧЕННЯ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ КОРОНАВІРУСНОЇ ХВОРОБИ В УКРАЇНІ

ORGANIZATIONAL AND LEGAL STUDY OF QUARANTINE RESTRICTIONS IN THE SPREAD OF CORONAVIRUS DISEASE IN UKRAINE

Валентин Шаповалов (Valentyn Shapovalov)^{1,3,4},
Любов Бутко (Liubov Butko)², Валерій Шаповалов
(Valerii Shapovalov)^{3,4,5}

Received: October 04, 2021

Published: October 15, 2021

¹ Харківська медична академія післядипломної освіти, Харків, Україна (Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education, Kharkiv, Ukraine)

² Київський Медичний Університет, Київ, Україна (Kyiv Medical University, Kyiv, Ukraine)

³ Адвокатське об'єднання «Апофеоз», Харків, Україна (Advocates Company "Apotheosis", Kharkiv, Ukraine)

⁴ Громадська організація «Асоціація Медичного та Фармацевтичного Права», Харків, Україна (Public Organization "Association of Medical and Pharmaceutical Law", Kharkiv, Ukraine)

⁵ ТЗОВ Львівський Медичний Інститут, Львів, Україна (Lviv Medical Institute LLC, Lviv, Ukraine)

*Corresponding author: Valerii Shapovalov, affiliated to Lviv Medical Institute LLC, Lviv, Ukraine

Abstract. The study is dedicated to legislative, normative, legal, and regulatory changes in the medical and educational sphere of activity, which occurred as a result of quarantine and introduction of restrictive anti-epidemic measures in order to prevent the spread of acute respiratory disease COVID-19 in Ukraine. It was noted that the changes in the legislation of Ukraine have significantly affected the medical and educational sphere of activity (doctors, pharmacists, teachers,

students, listeners). The main prohibitions and permits in the work of specialists in medicine and education were given. The necessity of further studying the experience in the leading countries of the world on vaccination of different segments of the population is substantiated.

Keywords: medical and pharmaceutical law, organization and management of pharmacy, quarantine, restrictions, coronavirus, COVID-19.

Вступ. Пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 сколихнула весь світ і зачепила всі сфери життєдіяльності людини [1, 2].

За даними ВООЗ станом на грудень 2020 р. провідними фармацевтичними компаніями та інститутами ведеться розробка понад

200 вакцин-кандидатів проти COVID-19. Серед них більш як 52 вакцини-кандидати проходять дослідження за участю осіб [3, 4].

Для протидії захворюваності за рекомендацією ВООЗ населенню світу необхідно пройти щеплення відповідною вакциною. Серед країн ЄС, Естонія – перша країна в Європі, яка включила індійські Covishield і Covaxin в свій національний туристичний список [5].

В даний час Естонія приєдналася до угод про попередню закупівлю з 5 виробниками вакцин – AstraZeneca, Janssen Pharmaceutica NV, Pfizer/BioNTech, Curevac і Moderna. Крім того, тривають переговори між Європейською Комісією і виробником вакцини Novavax. На прохання кількох країн-учасниць переговори також були розпочаті з виробником вакцини Valneva [6].

Корисним є досвід Естонії, де в рамках обмежувальних заходів особи, які захворіли і одужали за межами Естонії, повинні надати відповідний офіційно підтверджений сертифікат (включаючи цифровий сертифікат COVID ЄС) або виписку з медичної карти на естонському, російському або англійському мовами, а також на латиниці або кирилиці. Позитивний результат тесту на антитіла не вважається достатнім доказом. У документі необхідно вказати наступну інформацію: особисті дані; період, протягом якого людина хворіла; клінічні основи діагностики одужання від хвороби [7].

За різними оцінками, в провідних країнах частка громадян, які не планують вакцинуватися: Сінгапур (19,2%), Японії (21,4%), Данії (21,8%), Сполучено королівство (27,4%), Данія (27,6%), Швеція (29,1%), Німеччина (30,3%), Австралія (31,5%). Для порівняння: 56,5% – 43,2 % громадян України не планують вакцинуватися від COVID-19 [8].

Мета. Дослідити на принципах медичного та фармацевтичного права законодавчі зміни у медичній і освітній сфері діяльності, що сталися внаслідок встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України захворюваності серед всіх верств населення, а саме гострої респіраторної хвороби COVID-19.

Матеріали та методи дослідження. У роботі було опрацьовано законодавчі, нормативно-правові, інструктивно-методичні документи України (більше 100 документів). Для досягнення поставленої мети використовувалися методи нормативно-правового, документального, порівняльного, графічного та табличного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Віртуальний антивірусний саміт NIH SARS-CoV-2, що відбувся 6 листопада 2020 р., був організований з метою надати огляд стану і проблем в розробці противірусних препаратів для лікування коронавірусної хвороби COVID-19, включаючи комбінації противірусних препаратів. Наукові експерти з державного та приватного секторів зібралися практично під час прямої трансляції, щоб обговорити цілі важкого гострого респіраторного синдрому, пов'язані з коронавірусом 2 (SARS-CoV-2), доклінічні, клініко-фармакологічні, фармакотерапевтичні інструменти, необхідні для розробки та оцінки ефективних низькомолекулярних

протівірусних препаратів, виявлення можливостей для державно-приватного партнерства [9, 10].

Радник Білого дому з коронавірусної хвороби доктор Ентоні Фаучі повідомив BBC, що варіант Delta буде поширюватися, якщо більше американців не отримають щеплення. Доктор Фаучі акцентував увагу про те, що можливі регіональні сплески коронавірусної хвороби, а не загальнонаціональні сплески передачі, які спостерігалися у 2020 р. [11].

Доведено до відома урядів країн світу, що вакцина на основі гетерологічного рекомбінантного аденовірусу (rAd), Gam-COVID-Vac, також показала добрий профіль безпеки, викликала сильні гуморальні та клітинні імунні відповіді серед учасників клінічних іспитів [12, 13].

Необхідність оптимізації процесу вакцинації населення призвела до необхідності змін на законодавчому рівні у всіх країнах світу.

Наразі за даними МОЗ України, Україна розпочала п'ятий етап вакцинації, для щеплення населення планують використовувати вакцини виробників AstraZeneca, Coronavac, Comirnaty та Moderna [14].

Так, якщо у пошуковій системі бази даних «Законодавство України», що є на сайті Верховної ради України, ввести запит «COVID-19», то знайдеться більше 180 законодавчих, нормативно-правових та інструктивно-методичних документів. Основним нормативно-правовим документом про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 є постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. № 1236 [15].

Відповідно до статті 29 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» [16], Кабінет Міністрів України постановив установити на території України карантин з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Принципи медичного та фармацевтичного права базуються на статті 4 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [17, 18].

Проведений моніторинг свідчить про те, що епідемічна ситуація та екологічна небезпека в деяких регіонах України ускладняється, про що свідчать приклади 1, 2.

Приклад 1. В Одеській області погіршується епідемічна ситуація на COVID-19 Штамм «Дельта» [19]. Наприкінці липня 2021 р. реєстрували 30-40 нових випадків щоденно, у вересні 2021 р. - більше ніж 220. У цілому статистичні дані фіксують зростання рівня захворюваності (91 на 100 тисяч при нормі 75) та динаміки госпіталізації (52,3 при нормі 50); показника кількості госпіталізованих із підтвердженим діагнозом (2,7 при критерії 60); коефіцієнту інфікування (6,8 при нормі 20). Раніше зростання захворюваності відбувалося за рахунок дорослого населення. Наразі у епідпроцесі фіксуються неповнолітні та освітяни.

Приклад 2. У Києві за період пандемії від коронавірусу вмерло 5318 осіб, підтверджено 228273 випадків хвороби. Найбільше випадків захворювання у Святошинському (66), Соломенському та Дарницькому (по 63) та Деснянському (57) районах столиці [20].

Залежно від епідемічної ситуації на території України було встановлено «зелений», «жовтий», «помаранчевий» або «червоний» рівень епідемічної небезпеки поширення COVID-19. «Зелений», «жовтий» та «помаранчевий» рівні епідемічної небезпеки визначалися керівництвом робіт з ліквідації наслідків медико-біологічної надзвичайної ситуації природного характеру державного рівня, пов'язаної із поширенням на території України COVID-19, за результатами щоденної оцінки відповідних ознак епідемічної небезпеки. Інформація про зазначені рівні розміщувалася на офіційному інформаційному порталі Кабінету Міністрів України (за посиланням <http://covid19.gov.ua>) та веб-сайті Міністерства охорони здоров'я (за посиланням <https://moz.gov.ua>).

«Зелений» рівень епідемічної небезпеки, який дає змогу переглянути підходи до протиепідемічних обмежень в бік пом'якшення, встановлюється одночасно на всій території України у разі досягнення таких ознак епідемічної небезпеки (Рис. 1).

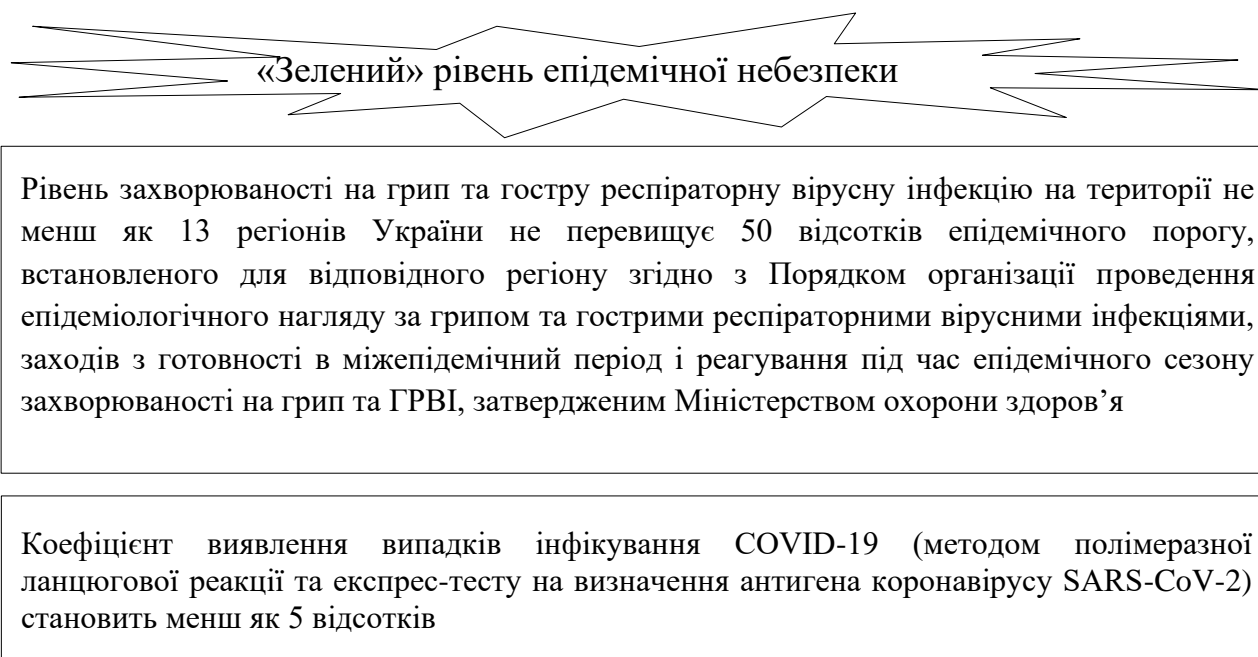

Рис. 1. Ознаки епідемічної небезпеки «зеленого рівня» в Україні.

При встановленні «жовтого» рівня епідемічної небезпеки забороняється (Рис. 2).

«Помаранчевий» рівень епідемічної небезпеки є попереджувальним рівнем, який свідчить про ускладнення епідемічної ситуації в регіоні, що може призвести до запровадження посиленних обмежувальних протиепідемічних заходів.

Заборони на «жовтому» рівні епідемічної небезпеки

Проведення масових (культурних, спортивних, розважальних, соціальних, релігійних, рекламних, наукових, освітніх, професійних тематичних та інших) заходів за участю більше однієї особи на 4 кв. метри площі будівлі або території (якщо захід проводиться на відкритому повітрі) або наповненістю залів понад 50 відсотків місць у кожному окремому залі, крім заходів, необхідних для забезпечення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, проведення кваліфікаційного іспиту на право на зайняття нотаріальною діяльністю, тестування на знання законодавства у сфері державної реєстрації осіб, які мають намір виконувати функції державного реєстратора, атестації здобувачів у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту (включно з апробаційним проведенням єдиного державного кваліфікаційного іспиту) та тестових екзаменів ліцензійних інтегрованих іспитів “Крок” (далі - атестація здобувачів), проведення заходів з оцінювання якості освіти (пробного зовнішнього незалежного оцінювання, зовнішнього незалежного оцінювання, вступних випробувань з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання тощо), здійснення яких належить до завдань Українського центру оцінювання якості освіти та його регіональних підрозділів (далі - заходи з оцінювання якості освіти), проведення офіційних спортивних заходів, включених до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України, та матчів командних ігрових видів спорту професійних спортивних клубів із глядачами з наповненістю споруд, приміщень не більш як 50 відсотків місць та за умов дотримання учасниками таких заходів відповідних санітарних і протиепідемічних заходів та здійснення обов’язкового щоденного контролю за станом здоров’я учасників. Організатор заходу є відповідальним за нанесення горизонтальної розмітки або інших засобів дистанціювання для дотримання між особами фізичної дистанції не менше ніж 1,5 метра у разі проведення заходу із розміщенням осіб стоячи

Відвідування закладів освіти здобувачами освіти у разі, коли на самоізоляції через контакт з пацієнтом з підтвердженим випадком COVID-19 перебуває більш як 50 відсотків здобувачів освіти та персоналу закладу освіти

Проведення в закладах освіти масових заходів (вистав, свят, концертів) за участю здобувачів освіти з більше ніж однієї групи (класу) та за присутності глядачів (відвідувачів)

Рис. 2. Заборони на «жовтому» рівні епідеміологічної небезпеки в Україні.

«Жовтий» рівень епідемічної небезпеки змінюється на «помаранчевий» у разі наявності в регіоні хоча б однієї з ознак, що наведені на рис 3.

Додатково на території регіонів, на яких встановлено «помаранчевий» рівень епідемічної небезпеки, рішенням регіональних комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій запроваджуються посилені заходи контролю за дотриманням на території регіону встановлених обмежувальних протиепідемічних заходів, готовності закладів охорони здоров’я до прийому хворих на COVID-19, виявлення та реєстрації осіб з підозрою на COVID-19 відповідно до стандартів Міністерства охорони здоров’я.

Ознаки зміни «жовтого» рівня епідемічної
небезпеки на «помаранчевий»

Перевищення епідемічного порогу захворюваності на грип та гостру респіраторну вірусну інфекцію, встановленого відповідно до Порядку організації проведення епідеміологічного нагляду за грипом та гострими респіраторними вірусними інфекціями, заходів з готовності в міжепідемічний період і реагування під час епідемічного сезону захворюваності на грип та ГРВІ, затвердженого Міністерством охорони здоров'я

Завантаженість ліжок, забезпечених подачею медичного кисню у закладах охорони здоров'я, визначених для госпіталізації пацієнтів з підтвердженим випадком COVID-19, - більш як 65 відсотків

Кількість тестувань методом полімеразної ланцюгової реакції та експрес-тесту на визначення антигена коронавірусу SARS-CoV-2 протягом останніх семи днів на 100 тис. населення - менше ніж 300

Кількість госпіталізованих пацієнтів з підтвердженим та підозрілим випадком COVID-19 протягом останніх семи днів на 100 тис. населення - більше 60

Коефіцієнт виявлення випадків інфікування COVID-19 (методом полімеразної ланцюгової реакції та експрес-тесту на визначення антигена коронавірусу SARS-CoV-2) - більш як 20 відсотків

Рівень зростання загальної кількості госпіталізованих пацієнтів з підтвердженим та підозрілим випадком COVID-19 протягом останніх семи днів порівняно з попереднім аналогічним періодом - більш як 50 відсотків

Рис. 3. Ознаки зміни «жовтого» рівня епідеміологічної небезпеки на «помаранчевий» в Україні.

На території регіонів, на яких установлений «червоний» рівень епідемічної небезпеки, додатково до обмежувальних протиепідемічних заходів, передбачених пунктом 3 цієї постанови, забороняється наведене (Рис. 4).

На період дії карантину тимчасово дозволяється (Рис. 5).

Відповідно до Наказу МОЗ України від 28.03.2020 №722 «Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19)» затверджено стандарти [21] :

1. Стандарт екстреної медичної допомоги «Коронавірусна хвороба (COVID-19)»;
2. Стандарти медичної допомоги «Коронавірусна хвороба (COVID-19)»;

3. Стандарт фармацевтичної допомоги «Коронавірусна хвороба» (COVID-19)» .

Заборони на «червоному» рівні епідемічної небезпеки

Відвідування закладів освіти незалежно від форми власності її здобувачами, крім здобувачів закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів освіти та учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти, здобувачів, які беруть участь у атестації, а також осіб, які беруть участь у заходах з оцінювання якості освіти

Проведення державними та комунальними закладами охорони здоров'я планових заходів з госпіталізації, крім:
надання медичної допомоги внаслідок ускладненого перебігу вагітності та пологів;
надання медичної допомоги вагітним, роділлям, породіллям, новонародженим;
надання медичної допомоги у спеціалізованих відділеннях закладів охорони здоров'я пацієнтам з онкологічними та пульмонологічними захворюваннями;
надання паліативної медичної допомоги у стаціонарних умовах;
надання планової медичної допомоги закладами охорони здоров'я національного рівня, що надають третинну (високоспеціалізовану) медичну допомогу, за умови дотримання відповідних санітарних та протиепідемічних заходів;
проведення інших невідкладних і термінових заходів з госпіталізації, якщо внаслідок їх перенесення (відтермінування) існує значний ризик для життя або здоров'я людей

Перебування без вдягнутих засобів індивідуального захисту, зокрема респіраторів або захисних масок, що закривають ніс та рот, у тому числі виготовлених самостійно:
на територіях закладів охорони здоров'я та освіти;
в підземних переходах;
на зупинках громадського транспорту;
на інших територіях загального користування у разі неможливості дотримання фізичної дистанції не менше 1 метра

Рис. 4. Заборони на «червоному» рівні епідеміологічної небезпеки в Україні.

Слід відмітити, що питання запобігання поширенню хвороби COVID-19 знаходяться під постійним контролем, про що свідчить проведена в Кабінеті Міністрів України селекторна нарада, на якій зазначено, що за останній тиждень МОЗ України та МВС України зафіксовано [22]:

✓ МОЗ України: ріст захворювання до 6 тисяч осіб, а кількість госпіталізацій — на 1,5 тисяч; високі темпи зростання нових випадків захворювання у Волинській, Львівській, Тернопільській і Чернівецькій областях, в яких швидко зростає завантаженість ліжок із киснем, а кількість госпіталізацій за тиждень збільшилась на 60%; зроблено 921 тис. щеплень проти

COVID-19, зокрема, 60511 освітян отримали першу дозу і 57490 освітян отримали другу дозу вакцини.

✓ МВС України: перевірено на дотримання карантинних правил 40 тисяч суб'єктів господарювання (минулого тижня); складено 205 адмінпротоколів про порушення карантину; винесено майже 3200 постанов про недотримання маскового режиму.

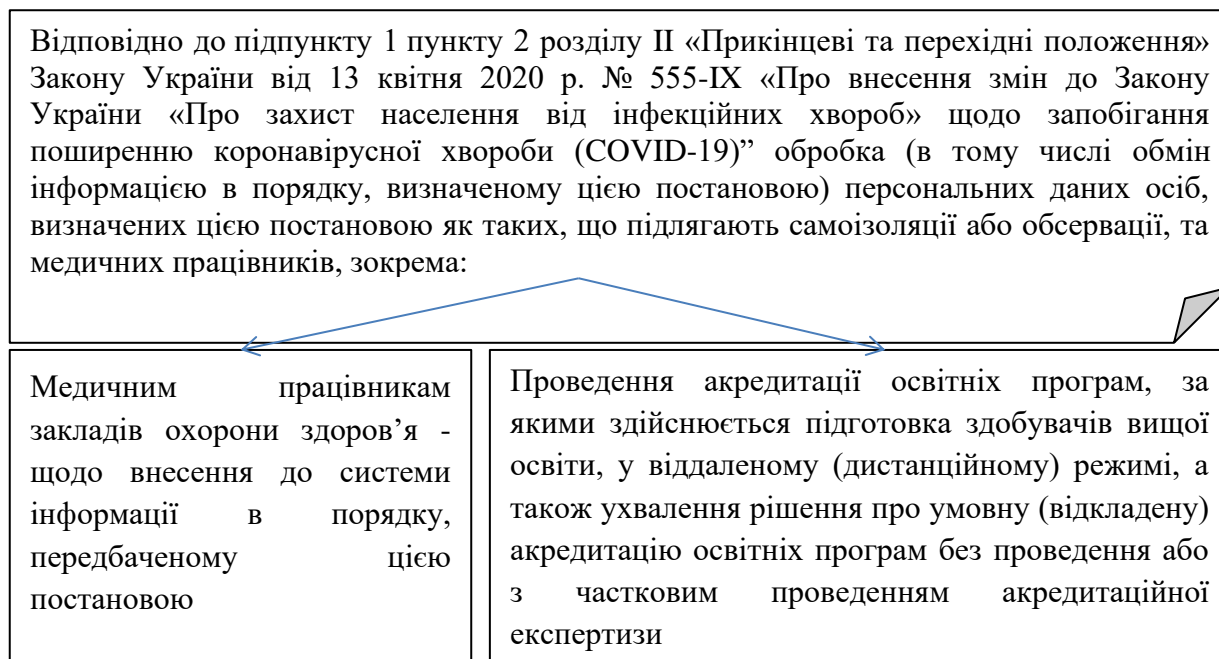

Рис. 5. Дозволи на період дії карантину в Україні.

Разом з тим, учасники селекторної наради, проведеної Кабінетом Міністрів України, обговорили ключові зміни до постанови Кабінету Міністрів 09.12.2020 №1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» [15].

Кабінет Міністрів України ухвалив зміни до постанови №1236, що встановлюють нові карантинні обмеження для запобігання поширенню COVID-19. Зокрема, ухвалені зміни передбачають, що COVID-сертифікат матиме дві опції (так звані «жовтий» або «зелений») та міститиме інформацію про вакцинацію, негативний результат тестування (діє 72 години) або одужання від COVID-19. «Жовтий» сертифікат матиме інформацію про перше щеплення, а «зелений» - про повний курс. У разі введення жовтого рівня епідемічної небезпеки спростили вимоги до роботи навчальних закладів. Вони працюватимуть за умов наявності не менше як 80% працівників з «жовтими» чи «зеленими» COVID-сертифікатами. Водночас обмеження жовтого рівня епідемічної небезпеки не будуть застосовуватися, якщо всі учасники (відвідувачі) та щонайменше 80% організаторів масових заходів, працівників кінотеатрів, театрів, музеїв чи інших культурних закладів, спортзалів та басейнів матимуть

«жовтого» чи «зеленого» COVID-сертифікату. Кінцеве рішення про те, чи надавати послуги тільки вакцинованим, чи дотримуватись всіх карантинних обмежень, залишається за власником. У разі введення червоного рівня епідемічної небезпеки заклади освіти працюватимуть лише якщо 100% працівників мають «зелений» COVID-сертифікат. Крім того, чинні обмеження червоного рівня не будуть застосовуватися за умови наявності у всіх учасників (відвідувачів), працівників та організаторів масових заходів, у тому числі релігійних, працівників кінотеатрів, театрів, музеїв чи інших культурних закладів, розважальних закладів, ТРЦ, закладів громадського харчування, ринків, спортзалів та басейнів «зеленого» COVID-сертифікату. За умови наявності в особи, що перетинає кордон України, «жовтого» чи «зеленого» сертифіката про вакцинацію або одужання від COVID-19, вона може не проходити самоізоляцію. Це ж стосується й осіб, що які прибувають з тимчасово окупованих територій. COVID-сертифікати матимуть кольорові відмітки виключно в цифровому форматі, друкувати на папері відповідного кольору не потрібно [23-25].

Зафіксовано наступні позитивні тенденції:

- стартує перший в Україні пілотний проект із виїзної вакцинації літніх людей у Полтавській області з 14.09.2021, який впроваджують за підтримки МОЗ України, ВООЗ та ГО «Батьки за вакцинацію» [26];
- випуск на ПрАТ «Лекхім-Харків» у 2022 році вакцини «CoronaVac» в наповнених шприцах проти COVID-19 [27, 28], що створена китайською компанією «Sinovac Biotech» [29].

Висновки. Досліджено законодавчі, нормативно-правові та регулятивні зміни у медичній і освітній сфері діяльності, що сталися внаслідок встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19. Зазначено, що зміни у законодавстві України суттєво торкнулися медичної і освітньої сфери діяльності (лікарі, фармацевти, викладачі, студенти, слухачі). Приведено основні заборони та дозволи у роботі спеціалістів медицини і освіти. Обґрунтовано про необхідність вивчення досвіду в провідних країнах світу щодо щеплення різних верств населення.

Література.

1. Coronavirus disease (COVID-19) Weekly Epidemiological Update and Weekly Operational Update. WHO. 2021. URL: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports/>.
2. Coronavirus disease pandemic 2019: growth of epidemic dangers / V.O. Shapovalova, S.I. Zbrozhek, V.V. Shapovalov, V.V. Shapovalov. *Acta scientific pharmaceutical sciences*. 2020. Vol. 4. Iss. 7. P. 61 – 68.
3. Razlichnye tipy vaksin protiv COVID-19. WHO. 2021. URL: <https://www.who.int/ru/news-room/feature-stories/detail/the-race-for-a-covid-19-vaccine-explained>.

4. Rezhym kontroliu likarskykh zasobiv dlia farmakoterapii koronavirusnoi khvoroby (COVID-19): informatsiinyi lyst pro novovvedennia / [Shapovalova V. O., Zbrozhek S. I., Shapovalov V. V. (mol.), Shapovalov V. V., Myslytskyi O. V., Zakrutko L. I.]. Ust.-rozrobn.: KhMAPO MOZ Ukrainy, Ukrmedpatentinform MOZ Ukrainy. K.: Ukrmedpatentinform MOZ Ukrainy, 2020. №22-Y – 2020. 6 s.
5. Sibal S. Exclusive: Any vaccine is better than no vaccine, says Estonia Envoy. WION. 2021. URL: <https://www.wionews.com/india-news/exclusive-any-vaccine-is-better-than-no-vaccine-says-estonia-envoy-395254>.
6. COVID-19 vaccination. *Kriis.ee*. 2021. URL: <https://www.kriis.ee/en/covid-19-vaccination>.
7. Estonia accepts all COVID-19 vaccination, recovery and test certificates that meet the requirements set by the Government of Estonia. *Consulate General of Estonia in San Francisco*. 2021. URL: <https://sanfrancisco.mfa.ee/estonia-accepts-all-covid-19-vaccination-recovery-and-test-certificates-that-meet-the-requirements-set-by-the-government-of-estonia/>.
8. 56,5% ukrainsiv ne planuiut vaktsynuvatysia vid koronavirusu – opytuvannia Deminitsiatyv. *Liha.novyny*. 2021. URL: [ot-koronavirusa-opros-deminitsiativ](https://liha.novyny.com/ukrainsiv-ne-planuiut-vaktsynuvatysia-vid-koronavirusu-opytuvannia-deminitsiatyv/).
9. Report of the National Institutes of Health SARS-CoV-2 Antiviral Therapeutics Summit. *J. Infect. Dis.* 2021. 224 (Supplement_1): S1-S21. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34111271/>. DOI: [10.1093/infdis/iab305](https://doi.org/10.1093/infdis/iab305).
10. Hayduchok I. Pharmacotherapy of psoriasis support with antiphospholipid syndrome: abc/ven analysis of anti-viral drugs. *SSP Modern Pharmacy and Medicine*. 2021. Vol. 1. No. 1. P. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.53933/ssppmpm.v1i1.4>.
11. Dr Fauci on Delta variant: Unvaccinated Americans risk new Covid surge. *BBC*. 2021. URL: <https://www.bbc.com/news/av/world-us-canada-57576697>.
12. Logunov D.Y., Dolzhikova I.V., Shcheblyakov D.V., Tukhvatulin A.I. et al. Safety and efficacy of an rAd26 and rAd5 vector-based heterologous prime-boost COVID-19 vaccine: an interim analysis of a randomised controlled phase 3 trial in Russia. *The Lancet*. 2021. Vol. 397. Iss. 10275. P. 671-681. URL: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(21\)00234-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(21)00234-8/fulltext). DOI: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)00234-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)00234-8).
13. González S., Solszevicki S., Salazar M., Calabria A. et al. Effectiveness of the first component of Gam-COVID-Vac (Sputnik V) on reduction of SARS-CoV-2 confirmed infections, hospitalisations and mortality in patients aged 60-79: a retrospective cohort study in Argentina. *The Lancet*. 2021. Vol. 40. Iss. 101126. URL: [https://www.thelancet.com/journals/eclinm/article/PIIS2589-5370\(21\)00406-5/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/eclinm/article/PIIS2589-5370(21)00406-5/fulltext)<https://www.thelancet.com/journals/eclinm/article/>.
14. Pro vaktsynatsiiu vid COVID-19 v Ukraini. MOZ Ukrainy. 14.09.2021. URL: <https://vaccination.covid19.gov.ua/>.
15. Pro vstanovlennia karantynu ta zaprovadzhennia obmezhuvalnykh protyepidemichnykh zakhodiv z metoiu zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoi koronavirusom SARS-CoV-2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9 hrudnia 2020 r. № 1236

(redaktsiia vid 21.08.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-p#Text>.

16. Zakon Ukrainy «Pro zakhyst naselennia vid infektsiinykh khvorob». Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2000. № 29. Ct. 228 (Redaktsiia vid 16.06.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

17. Zakon Ukrainy «Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia». Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1993. № 4. ct.19 {Iz zminamy, vnesenymy zghidno z Zakonamy № 1357-IX vid 30.03.2021} URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

18. Shapovalov V., Sichkarenko O. Forensic and pharmaceutical risks in the activities of healthcare facilities in the context of the spread of coronavirus disease (COVID-19) from the position of pharmaceutical law. *SSP Modern Law and Practice*. 2021. Vol. 1. No. 1. P. 1–9. Retrieved from <https://ssp.ee/index.php/mlp/article/view/14>.

19. COVID-19 nastupaet: v Odesskoi oblasti nachaly bolet dety y uchytelia. *USI online*. 13.09.2021. URL: <https://usionline.com/covid-19-nastupaet-v-odesskoj-oblasti-nachali-bolet-deti-i-uchitelja/>.

20. Klychko V. 14 veresnia 2021. URL: <https://hromadske.radio/ru/news/2021/09/14/v-kyeve-za-sutky-ot-covid-19-umerly-10-chelovek-zabolely-412-klychko>.

21. Orhanizatsiia nadannia medychnoi dopomohy khvorym na koronavirusnu khvorobu (COVID-19). Nakaz MOZ Ukrainy vid 28.03.2020 № 722 (redaktsiia vid 07.01.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0722282-20#n65>.

22. Naiblyzhchym chasom budut vneseni zminy do «karantynnoi» postanovy — rezultaty selekornoj narady. Departament komunikatsii Sekretariatu Kabinetu Ministriv Ukrainy. 13.09.2021r. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/najblizhchim-chasom-budut-vneseni-zmini-do-karantynnoi-postanovi-rezultati-selektornoyi-narady>

23. Uriad vstanovyv novi karantynni normy. MOZ Ukrainy. 13.09.2021. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/urjad-vstanoviv-novi-karantynni-normi>.

24. Vodyanij A. Minzdrav opredelil usloviya dlya obkhoda ogranichenij «zheltoj» i «krasnoj» zony. *LB.ua*. 13.09.2021. URL: https://rus.lb.ua/society/2021/09/13/493842_minzdrav_opredelil_usloviya.html.

25. Sezon karantinov. Kogda v Ukraine uzhestochat ogranicheniya i chto pomenyaetsya. *RBK-Ukraina*. 13.09.2021. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/sezon-karantinov-ukraine-uzhestochat-ogranicheniya-1631445229.html>.

26. Koronavirus. V Ukraine snizhaetsya procent protivnikov vakcinacii. *Liga. Novini*. 15.06.2021. URL: <https://news.liga.net/society/news/koronavirus-v-ukraine-snizhaetsya-protsent-protivnikov-vaktsinatsii-opros-tsentra-razumkova>.

27. Khar'kovskij «Lekkhim» zayavil o namerenii vypuskat' vakcinu protiv koronavirusa. *Times*. 13.09.2021. URL: <https://times.kharkiv.ua/2021/09/13/harkovskij-lekchim-zayavil-o-namerenii-vypuskat-vaktsinu-protiv-koronavirusa/>.

28. PrAT «Lekkhim-Kharkiv». URL: <https://www.lekchim.ua/uk/prat-lekchim-harkiv>.

29. The WHO has approved the CoronaVac vaccine from the Chinese company Sinovac Biotech. *DW*. 01.06.2021. URL: <https://www.dw.com/uk3-coronavac-sinovac-biotech/a-57749429>.